

ØF-notat 04/2005

**Følgforskning av
Ungt Entreprenørskaps program:**

***”Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring
og utdanning i Norge”(2001-2005)***

Underveisnotat 2. års følgeevaluering

Av

Svein Frydenlund

Og

Trude Hella Eide

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere, og har i dag 25 ansatte.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling

Velferds-, organisasjons- og kommunalforskning

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-notat 04/2005

**Følgforskning av
Ungt Entreprenørskaps program:**

***”Program fornyskaping og entreprenørskap i opplæring
og utdanning i Norge”(2001-2005)***

Underveisnotat 2. års følgeevaluering

Av

Svein Frydenlund

Og

Trude Eide

Tittel: Ungt Entreprenørskap: "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005).
Følgeevaluering 2004: hvordan skolens eiere legger til rette for entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter

Forfattere: Svein Frydenlund, Trude Eide

ØF-notat nr.: 04/2005

Prosjektnummer: K156

Prosjektnavn: Følgeevaluering Ungt Entreprenørskap

Oppdragsgiver: Ungt Entreprenørskap (UE)

Delprosjektleder: Svein Frydenlund

Referat: Ungt Entreprenørskap sitt "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005) har som hensikt å bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og ungdommer. Østlandsforskning har fått oppdraget med å følgeevaluere implementeringen av programmet over en 3-års periode (2003-2005). Dette er nummer 2 i en serie på 3, og adresserer følgeforskningen som har blitt gjennomført i evalueringens andre år, 2004. Følgeevalueringen i 2004 har hatt fokus på hvordan skolens eiere (departement, direktorat, fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) legger til rette for entreprenørskaps-opplæring og for utvikling av UEs konsepter. Notatet viser bl.a. at Ung Entreprenørskap (UE) er godt forankret i Norge, og da spesielt på regionalt nivå. UE som organisasjon har videre fått en klar plass i nasjonale planer som bl.a. "Se mulighetene og gjør noe med dem", samtidig som evalueringen viser at man fra sentralt hold foreløpig ikke har evnet å utvikle klare retningslinjer for hvordan skoleledelse og lærere skal forholde seg til og arbeide med entreprenørskap i skolen. Notatet gir til slutt en oversikt over hvilke aktører som blir ansett som sentrale pådrivere på regionalt og nasjonalt hold for å få entreprenørskapsopplæring godt forankret.

Sammendrag: Norsk

Emneord: Skole, ungdomsbedrift, entreprenørskap, næringsutvikling, skole, UE, JAYE

Dato: November 2005

Antall sider: 52

Pris: 130,-

Utgiver: Østlandsforskning
Serviceboks
2626 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Ungt Entreprenørskap:

"Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005)

Tema:

hvordan skolens eiere (departement, direktorat, fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) legger til rette for entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter

Delrapport 2 av 3 – følgeforskning 2004

Svein Frydenlund, Trude Eide

1. Innledning og bakgrunn

1.1 Innledning

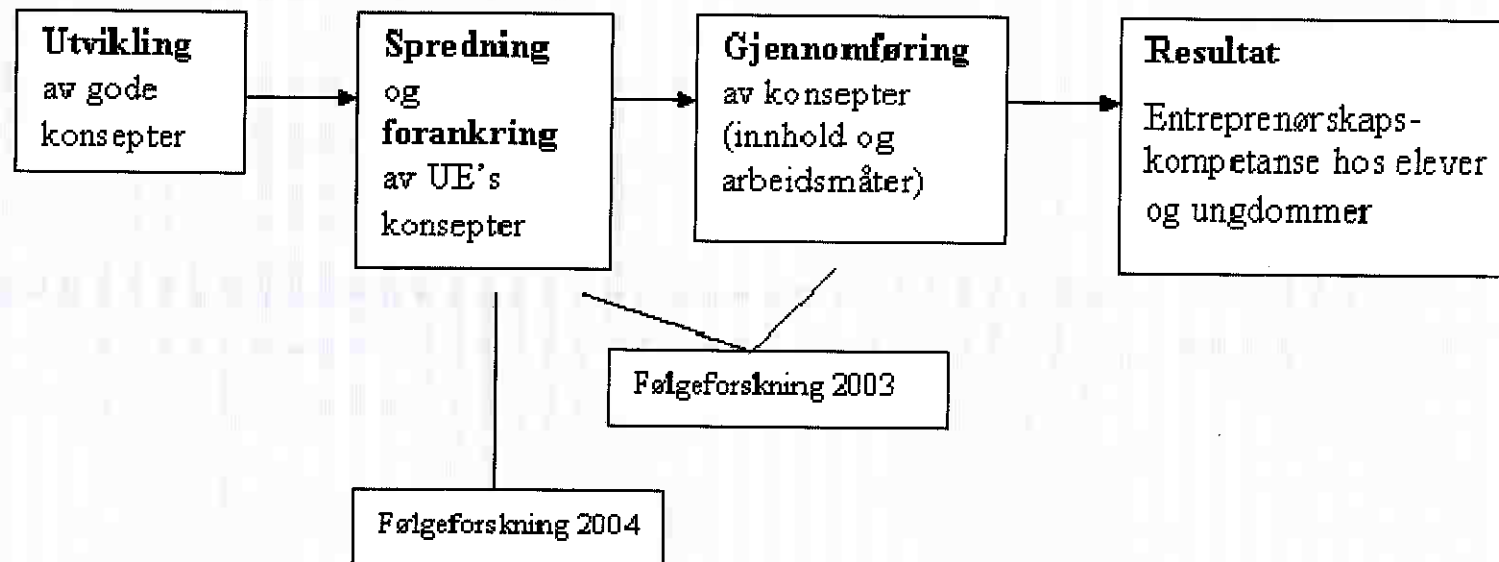

- På bakgrunn av forstudien "Ungt entreprenørskap og regional utvikling" (gjennomført 2002) ble Østlandsforskning tildelt oppdraget for følgeevalueringen over 3 år av UEs program "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005).
- Følgeforskningen i 2003 satte lys på de tiltak, strategier og prosesser som har direkte berøring med - og betydning for - *forankring og iverksetting* av UEs konsepter og konseptrelaterte tiltak i skolene. Konklusjoner herfra var bl.a.:
  - Skoleledelsen er lite involvert i forankringen, sårbart fordi "ildsjelene" kan brenne seg ut, konseptet for lite tilpasset allmennfaglige studieretninger, spesielt realfag, begrepsbruk har betydning for forankringen, UB skaper gode læringsarenaer, etc.
- I 2004 arbeider vi videre med temaet forankring og ser hvordan skolens eiere(departement, direktorat, fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) legger til rette for entreprenørskapsopplæring og forutvikling av UEs konsepter.

1. Innledning og bakgrunn

1.1 Innledning

1. Innledning og bakgrunn

1.2 Fokus for 2004 evalueringen

Forskningsspørsmål:

- Hvordan legger skolens eiere (departement, direktorat, fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) til rette for entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter ?
  - Er det samsvar mellom de nasjonale målsettinger for entreprenørskap og de retningslinjer og tiltak som blir implementert lokalt i skolene?
  - Hvilken plass og oppmerksomhet har Ungt Entreprenørskap i nasjonale og regionale strategier og planer?

Begrensninger:

- Følgeforskningen konsentrerer seg om den videregående skole.

2 Metode og utvalg

2.1 Metodisk tilnærming

■ Dokumentstudier:

- St prp nr 1 (1995-1996),
- "Plan for entreprenørskap i opplæring og utdanning" (KUF 1997-2000),
- Stortingsmelding nr 30 (2003-2004) "Kultur for læring",
- Strategien for entreprenørskap i utdanningen; "Se mulighetene og gjør noe med dem!" (2004-2008),
- Regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitikkk "Fra idé til verdi" (2004).
- Fylkesplan for alle fylker;- dybdefokus på Hedmark, Møre og Romsdal, Akershus, Østfold
- Regionalt utviklingsprogram (RUP) for alle fylker;- dybdefokus på Hedmark, Møre og Romsdal, Akershus, Østfold

■ Spørreskjema:

- Alle fylkeskommuners opplæringsavdeling
- Alle fylkesmannens utdanningsavdelinger
- Alle rektorer ved videregående skoler i Møre og Romsdal, Akershus, Østfold og Hedmark (case-fylkene)

■ Intervjuer/samtaler:

- UFD, Utdanningsdirektoratet, Utdanningsforbundet (tlf.+ dok. gjennomgang)

3. Nasjonalt nivå

3.1 Kort blick på den nasjonale strukturen for satsning på entreprenørskap i utdanningen.

- UFD har tradisjonelt hatt rollen som premissleverandør og iverksetter av utdanningspolitikken.
- Skolepolitiske tradisjoner har derimot ikke gitt grobunn for et naturlig skole-næringslivssamarbeid, og andre aktører har over tid kommet på banen.
- I dag er det stor aksept for at satsing på entreprenørskap i utdanningen involverer en rekke aktører; skoleeiere, utdanningsinstitusjoner lokale aktører, interesseorganisasjoner, ulike departement, etc.
- Norge har en forholdsvis lang historikk når det gjelder tiltak for å styrke entreprenørskapsarbeidet i Norge. Både offentlige og private aktører har vært på banen, men generelt sett har det vært lite samarbeid og samhandling.

3. Nasjonalt nivå

3.1 Kort blikk på den nasjonale strukturen for satsning på entreprenørskap i utdanningen.

- NHD fikk koordineringsansvaret for utviklingen av "Se mulighetene og gjør noe med dem". NHD er opptatt av at elever/studenter skal få entreprenør kompetanse på de ulike nivå i skolesystemet. Evne til egenetablering og utviklingen av morgendagens arbeidsplasser er hovedkomponentene i NHDs fokus på elev/ungdom/studentbedrifter.
- UFD opplever at "Se mulighetene... " er et godt dokument, og er opptatt av en fokus på entreprenørskapsarbeidet i skolen som er bredere enn den UE alene representerer i dag. De har stor tillit til UE som organisasjon; ser UE som et godt alternativ også i forbindelse med "Differensiert undervisning".
- En strukturendring i UFD etter at Læringscenteret gikk ut av UFD og ble et Direktorat fra 01.01.2004 har ført til et UFD nå har tatt "bestiller-rollen" og Utdanningsdirektoratet "utfører/leverandør-rollen" i arbeidet med entreprenørskap i utdanningen.

3. Nasjonalt nivå

3.2 Hva har vært førende for den norske satsningen på entreprenørskap i utdanningen:

- St. meld. Nr 45 (1980-81)
- St. prp nr. 1/1995-96 (KUF-budsjett)
- NHO partnerskap skole-næringsliv (1996->)
- Læreplan for den 10-årige grunnskole (L97) (praktisk prosjektarbeid)
- Distrikt aktiv skole & elevbedrift (Håkon Landråk)
  - Pilotfase 90-93, , hovedfase 94-96, implementeringsfase 97->
- "Strategi for entreprenørskap i skole og utdanning" ((KUF 1997)
- Foreningen Ungdomsbedrift (1997)
- Entreprenørskap på Timeplanen (1999-2002)
- Progresjonsmodellen (Læringssenteret 2002)
- NOU 16:2003, "I første rekke"
- Innovasjonsmeldingen "Fra ide til verdi" (2003)
- St. Meld. 30 " Kultur for læring" (2003-2004)
- "Se mulighetene og gjør noe med dem" (2004)

3. Nasjonalt nivå

3.3 UEs konsept har fått styrket posisjon på bakgrunn av myndighetenes oppfølging av EUs policy

EU:

- 2000: EU vedtok Lisboa-strategien;
~ strategisk mål at EU innen 2010 skal bli "den mest konkurransedyktige og dynamiske kunnskapsbaserte økonomien i verden, en økonomi som kan skape en bærekraftig økonomisk vekst med flere og bedre arbeidsplasser og større sosial tilhørighet
- 2001: Entreprenørskap i utdanningen får en sentral plass i EUs oppfølging av Lisboa-strategien på ministermøte i Stockholm
- 2003: "The green paper om entrepreneurship" (mini-companies)
- 2004: "The European Agenda for entrepreneurship"

Norge:

- EUs Lisboa Strategi–hva gjør Norge ? (2003)
- Innovasjonsmeldinga "Fra ide til verdi" (2003)
- "Se mulighetene og gjør noe med dem" (2004)

3. Nasjonalt nivå

3.4 Entreprenørskap har hatt liten fokus i Læringssenteret/Utdanningsdirektoratets arbeid

- Selv om man har sendt ut noe informasjon som forteller om økt satsning på entreprenørskap i utdanningen til skoleeierne (Fylkeskommune, Kommune, private skoler) og forvaltning (Fylkesmannen), har det aldri blitt utarbeidet "Rundskriv" (ordre) relatert til entreprenørskap i utdanningen.
- Fylkesmannen er pålagt å utarbeide årlige rapporter om skolesituasjonen i de enkelte fylkene på bakgrunn av en fast mal. "Entreprenørskap" har aldri vært en del av denne malen, og derfor blir aktiviteter knyttet til entreprenørskap i utdanningen kun rapportert sporadisk.
- Læringssenteret/Utdir. skårer jevnt over lavt på spørsmål om hvem som har vært med og bidratt til entreprenørskapssatsingen i skolen i de enkelte fylker.
- Skoleeierne (fylkeskommunene) har planer, men etterspør retningslinjer.

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i fylkes- og regional utviklingsplaner

4.1.1

En gjennomgang av fylkesplaner og regionale utviklingsplaner for perioden 2002 – 2006(7)(8) viser at entreprenørskap i utdanningen får en stadig tydeligere rolle i utviklingsstrategier og planer på regionalt nivå.

- Tidligere planer (2002-2003) tenderer å adresserte entreprenørskap mer i generelle ordelag og oftest i forbindelse med tiltak rettet mot næringsutvikling.
- I nyere planer (2003->) ser man en klar dreining mot økt fokus på entreprenørskap sett i forhold til entreprenørskapsopplæring og kompetansetiltak.
- Alle fylkesplaner adresserer behovet for å satse på entreprenørskapsopplæring i skolen.
- 10 av 17 fylker omtaler Ungt Entreprenørskap i sine regionale utviklingsplaner (handlingsprogrammer). Flere er tydelige på at UE er deres verktøy for å sikre økt fokus på entreprenørskapsopplæring i skolen.

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i utviklingsplaner og utviklingsarenaer i utvalgte fylker.

4.1.2 Hedmark:

- Både Fylkesplan og Regional Utviklingsplan bygger opp rundt to hovedelementer (2003->):
  - "Det skapende mennesket - entreprenørskap, kultur og miljø"
  - "Det lærende mennesket - livslang læring og handlingskompetanse"
- FK's utdanningsavdeling definert som reg. utviklingsaktør, og entreprenørskap i utdanningen sett som et viktig verktøy. UE Hedmark finansiert av FK og lokalisert til FK.
- Annet: *Kompetanseforum for Entreprenørskap Innlandet* (UE H+O, NHO, FMx2, FKx2, 10 regionale kontakter). Arbeider aktivt med entrep. i utdanningen fra grunnskole til Høgskole, eks. Gründercamp, syretest for UB, etc.

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i utviklingsplaner og utviklingsarenaer i utvalgte fylker.

4.1.3 Akershus:

Fylkesplanen og dets Handlingsprogram (2004-07) har "Kompetanse og verdiskapning" som ett av tre hovedtema:

- Stor fokus på a) øke andelen av befolkningen som tar yrkesfaglig og teknisk utdanning, b) at det legges til rette for at barn, unge og voksne sikres et best mulig utdanningstilbud i samsvar med egne forutsetninger og arbeidslivets behov, og c) nyskapning.
- Under c) gis **UE** ansvaret for å gi barn og unge forståelsen for betydning av verdiskapning og nyskapning i næringslivet, gi ungdom innsikt i nærings- og arbeidslivets vilkår, knytte næringsliv og skole nærere sammen, fremme barn og unges kreativitet, etc.

Handlingsprogrammet har også gitt rom for en lang rekke andre aktører og tiltak: etablering av vitensenter, Ungforsk, Næringsrettet høgskolesatsning (HiAk), studentprosjekter i SMB (NHO), Arena-program for kunnskapsbyen Lillestrøm etc.

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i utviklingsplaner og utviklingsarenaer i utvalgte fylker.

4.1.4 Østfold:

Både Fylkesplan og Reg. Utviklingsplan tar klare grep for å legge til rette for innovasjon og nyskaping.

Fylkesplanene har 10 prioriterte områder. Kompetanse er ett av disse. *Kompetanseoffensiven Østfold 2015* (ønsker man å sikre at Østfold blir en sterk nyskappingsregion) legger stor vekt på videre satsning på entreprenørskap for unge.

Regional utviklingsplan adresserer 5 fylkesdekkende programmer hvor Entreprenørskap for unge gis en viktig rolle. I tillegg til UE nevnes her LO, NHO, Østfold Innovasjon og kommunene som viktige pådrivere.

RUPen adresserer et behov for videreutvikling og nyskaping av UEs program i partnerskap med andre.

En faggruppe med representanter fra kommunene, videregående opplæring, Høgskolen i Østfold, UE og Halden inkubator. Gruppen skal blant annet se på helhet innen utdanningsløpet, strategi for utvikling og en regional strategi

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i utviklingsplaner og utviklingsarenaer i utvalgte fylker.

4.1.5 Møre og Romsdal:

Fylkesplanen (2001-2004) legger føringer for et godt samarbeid mellom skole og næringsliv, men er lite konkret med hensyn til entreprenørskapssatsing.

Regional Utviklingsprogram (2004) har et strategisk innsatsområde rettet mot Innovasjon, nyskapning og nettverk. Under her kommer Entreprenørskap der UE får ansvar for å bidra med kunnskap og holdningsendring sammen med andre aktører.

4. Regionalt nivå - utviklingsstrategier/arenaer

4.1 UEs- & entreprenørskap i utdanningens rolle i utviklingsplaner og utviklingsarenaer i utvalgte fylker.

4.1.6 – refleksjon & tolkning:

- Gjennomgang av Fylkesplaner og regionale Utviklingsplaner viser at UE igjennom sin organisasjonsmodell og vellykket inngrep mot skolesystemet evner å yte reel påvirkning på entreprenørskapsarbeidet ute i fylkene.
- Denne påvirkningskraften syntes å ha bidratt til at det offentlige Norge på regionalt nivå fungerer som gode pådrivere for økt satsning på entreprenørskap blant unge.
- En detaljert gjennomgang av case-fylkenes fylkes- og reg. utviklingsplaner viser at fylkeskommunenes utdanningsavdelinger og utdanningsavdelingen hos den enkelte fylkesmann avventer mer konkrete innspill i form av rundskriv/tiltak fra nasjonalt hold.

4. Regionalt nivå – fylkeskommuner

4.2.1 Målsetting

Hvordan tolker dere den nasjonale målsettingen med økt fokus på entreprenørskap i utdanningen ?

- Svarene kan sammenfattes i tre hovedkategorier:
  - **Holdningsskapende** – kreativitet, samarbeidsevne, læringslyst, skaperglede, ansvar
  - **Pedagogisk** - differensiering i skolens arbeidsmåter, skape økt elevdeltakelse, gi mulighet til fagintegrasjon, skape alternative undervisningsmetoder, utvikle enkeltelevers personlige ressurser.
  - **Samfunnsøkonomisk** - fremtidig verdiskaping, behov for innovasjon i næringslivet, skape kultur for gründere, gi innsikt i næringslivets situasjon og rammer, styrke samarbeidet skole – næringsliv.

4. Regionalt nivå – fylkeskommuner

4.2.1 Målsetting

Hvordan stemmer UEs målsetting overens med deres forståelse og anvendelse ?

- Alle fylkeskommunene svarer at denne målsettingen stemmer godt eller svært godt overens med egen forståelse.
- I tillegg bemerker et par av fylkeskommunene, at de ønsker en utvidelse av UEs målsetting. UE må ha større bredde enn det rene næringsformål. Blant annet blir begrepet *næringsvirksomhet* foreslått for å inkludere alle sider av verdiskapingen i samfunnet.
- Det blir også pekt på at det er viktig at det er pedagogiske mål i læreplanverket som styrer opplæringa og ikke bedriftsetablering eller økonomisk fortjeneste.

4. Regionalt nivå - fylkeskommunen

4.2.2 Forankring – retningsgivende dokumenter:

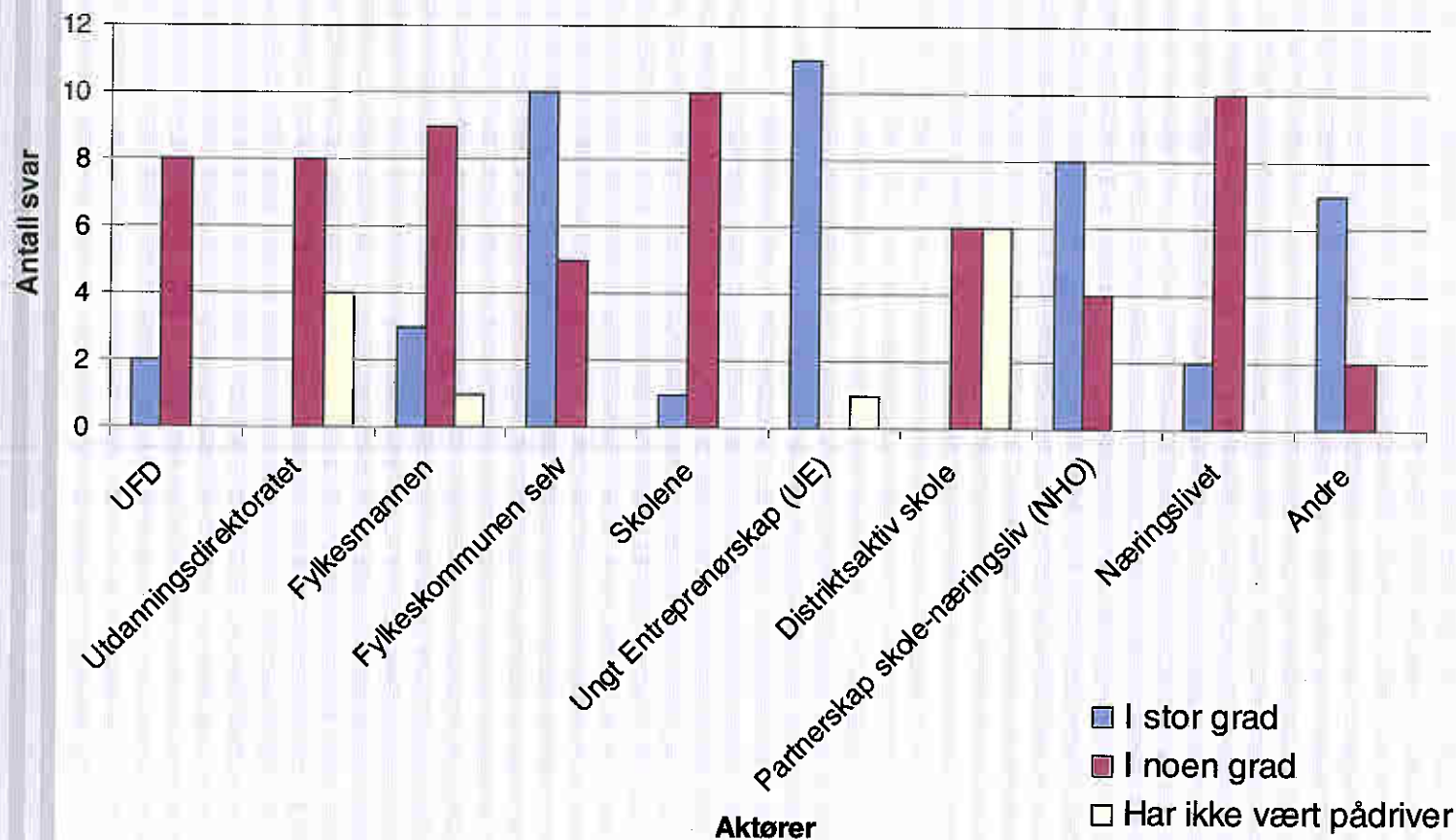
Hvilke sentrale lover, nasjonale strategier, rundskriv og informasjonsbrev har vært retningsgivende for entreprenørskapsarbeidet ?

- Entreprenørskap på timeplanen (informasjonsbrosjyre)
- Entreprenørskap i opplæring og utdanning – fra St prp nr 1 (1995 -1996)
- Strategiplanen "Se mulighetene.."
- Stortingsmeldingen "Kultur for læring"
- Innovasjonsmeldingen "Fra ide til verdi"
- Generelt læreplaner, fagplaner og virksomhetsplaner for den enkelte skoler
- "Ingen"; – men UE presentasjoner og informasjonsspredning

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.3 Sentrale pådrivere i å forankre entreprenørskap i utdanningen

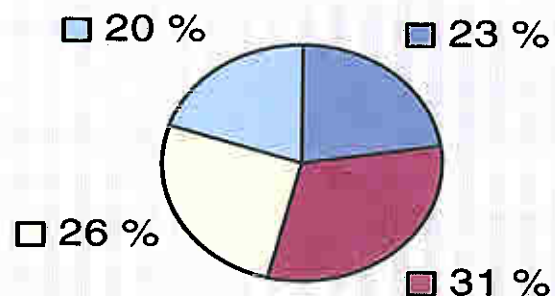

4. Regionalnivå - fylkeskommunen

4.2.4 Hvordan tilrettelegge for entreprenørskapsopplæring?

- Distribusjon informasjon/retningslinjer
- Kurs/opplæring for lærere
- Møter, fora for erfaringsutveksling
- Andre tiltak

• Som f.eks; fylkesplaner, intensjonsavtaler mellom utdanningsinstitusjoner og fylkeskommunen, stipend til lærere for hospitering i bedrifter, årlige kurs i nye læringsmetoder for lærere.

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

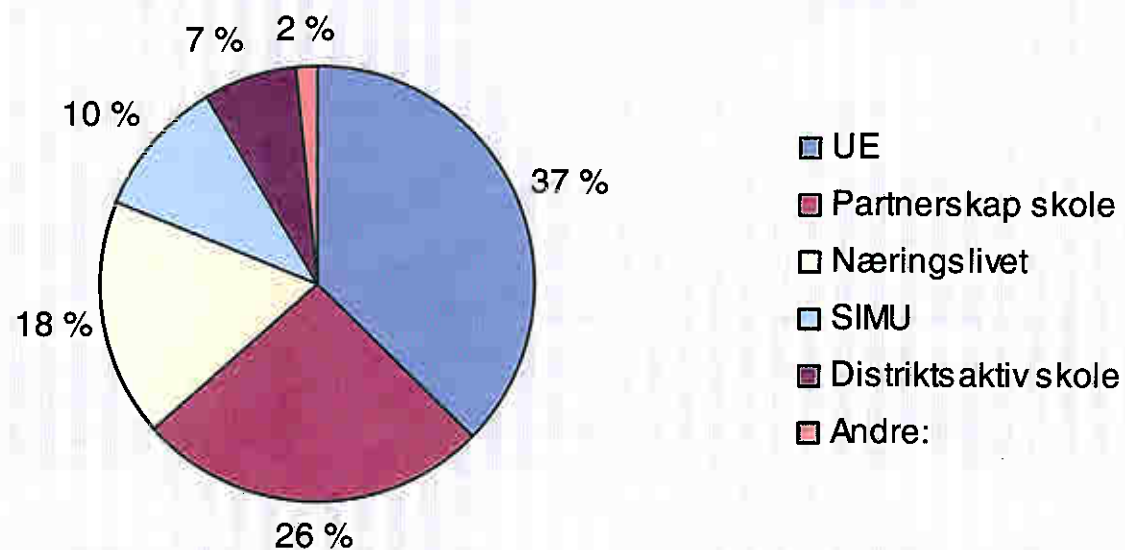
4.2.5 UEs posisjon i fylkeskommunens tilretteleggingsarbeid

- Det kan se ut til at en stor del av fylkeskommunens aktiviteter går gjennom UEs virksomhet.
  - Alle fylkeskommunene viser til UEs lokale foreninger når de beskriver hva FK har gjort for å tilrettelegge for entreprenørskapsopplæringen. UEs fylkesforeninger er omtalt i alle aktivitetene (utsending av info-materiell, kurs for lærere, møter, samlinger og andre tiltak). Flere av svarene peker i retning av at UE er den aktøren som operasjonaliserer/ gjennomfører de aktiviter som fylkeskommunene ser som viktige.
  - På spørsmålet om hvem som har vært sentral i initieringen av de mest vellykkede tiltakene innen entreprenørskap i utdanningen som er gjennomført i fylkeskommunal regi i perioden 2000 - 2004, svarer 8 av ti fylkeskommuner at UE har vært den sentrale initiator.

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.6 Etablerte samarbeidspartnere i prioritert rekkefølge:

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.7 Bakgrunn for prioriteringen

- I begrunnelsen for prioriteringen skriver fylkeskommunene at deres hovedsatsing går gjennom UE. UE er den aktøren med best kompetanse og ressurser til å arbeide med UB i skolene. De har et velfungerende system. Et godt samarbeid har utviklet seg over tid.
- Partnerskap skole- næringsliv er prioritert som nummer to, med utgangspunkt i samme begrunnelser om et godt samarbeid over lang tid. Samtidig blir det av noen pekt på at FK som skoleeier, ikke har noen rolle i dette samarbeidet, men at det mer er opp til den enkelte skole.
- Næringslivet er viktig som samarbeidspart for skolene, men viser begrenset ansvar og mindre gjensidig forpliktelse.
- Interreg og Persika er for noen nye og interessante samarbeidspartnere.

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.8 Samarbeidet med den lokale UE-foreningen

Fylkeskommunene rapporterer om et svært godt samarbeid med de lokale UE-foreningene.

Samarbeidet er på ulike plan:

Økonomisk: - opptil 100 % finansiering fra FK

Organisatorisk:

- styrerepresentanter fra FK

- styrerepresentanter i UE sentralt

- samlokalisering

- nær og ofte daglig kontakt

- felles planlegging av messer, kurs, seminarer

o.a

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.9 Framtidige aktiviteter

- Det rapporteres fra alle fylkeskommunene at de har planer om å øke aktiviteten innen entreprenørskap i utdanningen. Det oppleves som et viktig og nødvendig satsningsfelt. Flere knytter satsningen til regional utvikling og
- Av aktiviteter som det skal satses på i løpet av de neste par årene, nevnes;
  - Nå målet om at 20% av et elevkull skal bruke UB som metode.
    - Nedfelles i skolenes virksomhetsplaner.
  - Kursing for grunnskolen
  - Arbeide for å tilpasse UB-metoden til allmenne fag.
  - Arbeid med å implementere UB i de studieforberevende linjene.
  - Utvikle metoden entreprenørskap til å bli en pedagogisk metode – differensiering og elevmedvirkning.

4. Regionalt nivå – fylkeskommunen

4.2.9 Framtidige aktiviteter, forts:

- Utarbeide *strategisk plan* på fylkesnivå.
- Entreprenørskap som ett av satsingsområdene i RUP.
- Utarbeide forslag til helhetlig utdanningsløp
  - Intensjonsavtale mellom utdanningsorganisasjonene: "Fra barnehagebedrift til studentbedrift".
  - Faggruppe med representanter fra UE, næringsliv og utdanning.
- Fortsatt utvikle samarbeidet til organisasjoner som UE og til lokalt næringsliv.
- Ulike prosjekter innenfor Interreg, Persika, Leonardo

4. Regionalt nivå – fylkesmannen

4.3.1 Målsetting - fylkesmennene

- Entreprenørskapsbegrepet sees i forhold til å sette fokus på nyskapende og positive holdninger som fører til entreprenørskap i sosial, kulturell og økonomisk sammenheng; utvikling av kreativitet
- På spørsmålet om hvorvidt UEs målsetting stemmer overens med fylkesmannens forståelse og anvendelse av entreprenørskap i utdanningen sier de fleste at det stemmer godt overens. Noen uttrykker at UEs formål er for næringslivsrettet.

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.2 Forankring – retningsgivende dokumenter:

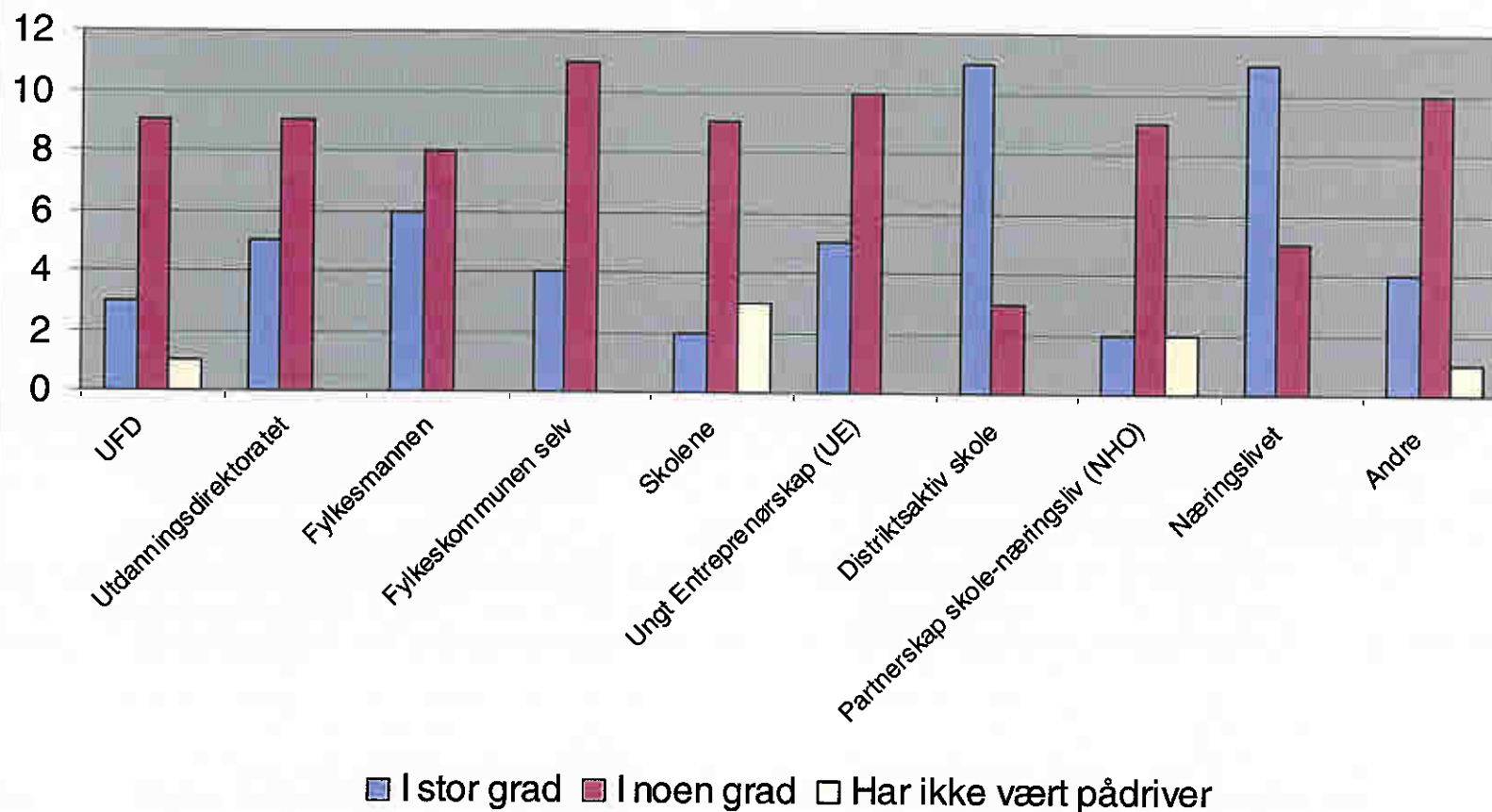

- St. prp. 1 (1995-96) "Entreprenørskap i opplæring og utdanning",
- St. meld. 30 "Kultur for læring"
- "Se mulighetene og gjør noe med dem"

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.3 Sentrale pådrivere i forankringsarbeidet

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.4 Kompetanse/nettverksfora for å fremme entr. i utd.

Dersom det har blitt etablert egne kompetanseforum/arenaer for entreprenørskap blant aktører som arbeider for å fremme entr. I utdanningen i deres fylke, hvem er aktørene som er med ?

- I de fleste fylker er det UEs styre som fungerer som en slik arena og er bredt sammensatt.
- Noen fylker har i tillegg et eget Kompetanseforum. Det er vanlig å ha følgende deltakere i forumet: NHO, LO, FK, FM, Innovasjon Norge.
  - Aktiviteter inkluderer: Gründer-camp, entreprenørskapskonferanser, informasjonsspredning

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.5 Fylkesmannens arbeid med entrp. i utdanningen

Hvile aktiviteter gjennomføres av fylkesmannen for å støtte oppom arbeidet med økt fokus på entreprenørskap ?

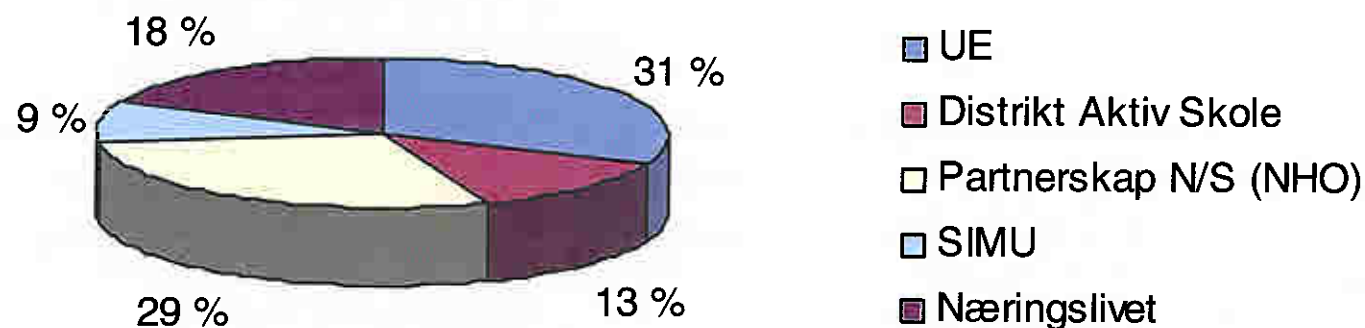
- *Alle:*
videresender informasjon om entreprenørskap
- *De fleste:*
  - erfaringsutvekslingsseminarer
  - finansierer kurs for lærere (videreutdanningsmidler)
  - tar opp entreprenørskap i møter med kommunene
- *Noen/få:*
  - arrangerer konferanser om entreprenørskap
  - oppfordre kommunene til å ha entreprenørskap som tiltak i deres kvalitetsutviklingsplaner

4.3 Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.6 De ulike aktørers aktivitetsnivå

Hvilke aktører har høyest aktivitet og størst spredning i deres fylke når det gjelder entreprenørskap i utdanningen og skole/næringsliv samarbeid ?

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.7 UEs styrker og svakheter

Hva er styrkene og svakhetene til UE ?

styrker:

stor nasjonal spredning, eneste reelle aktør, dyktige folk, positiv innstilling til næringsliv og skole, god organisering, konkret konsept som lar seg operasjonalisere, fornuftig organisering

svakheter:

klarer ikke å håndtere en utvidet entreprenørskapstenkning ut over bedriftsetablering, konseptet blir ikke alltid forankret i skoleledelsen, sårbare økonomisk, trenger flere verktøy for å kunne dekke hele grunnskolen, konkurrerer med alle andre skoletilbud.

4. Regionalt nivå - fylkesmannen

4.3.8 Fremtidige aktiviteter

*Har dere planer om å øke fokuset/aktiviteten innen for
entreprenørskap i utdanningen i løpet av de neste par årene; og i
tilfelle hvilke aktiviteter er planlagt ?*

- Forholdsvis mange uten klare planer for konkret arbeid, men mener det er viktig å gi entreprenørskap i utdanningen økt fokus
- Flere sier at arbeidet blir ivaretatt gjennom UE på fylkesplan
- De konkrete planene som blir nevnt er relatert til informasjonsarbeid og avventer nye læreplaner i 2006.

5. Lokalt nivå – rektorer

5.1 Utvalg

Videregående skoler i fire fylker:

- Akershus: 32% svar
Eidsvoll, Jessheim, Ski, Valler, Rosenvilde, Oppegård, Nesodden, Nes, Bjertnes, Bjørkelangen
- Hedmark: 66% svar
Hamar katedralskole, Jønsberg, Storsteigen, Sentrum, Solør, Storhamar, Øvrebyen, Nord-Østerdal, Trysil, Brumunddal
(prioriterer ikke tid til å svare)
- Møre og Romsdal: 63% svar
Borgund, Fræna, Romsdal, Sunndal, Ørsta, Molde, Ulstein, Gjermundnes, Volda, Herøy, Kristiansund, Atlanten, Tingvoll, Fagerlia, Stranda (har svart at de ikke er aktuelle)
- Østfold: 55% svar
Mysen, St. Olav, Greåker, Askim, Kalnes Kirkeparken (har svart at de ikke er aktuelle)
- Gjennomsnittlig svarprosent på 49 %

5. Lokalt nivå – rektorer

5.2 Målsetting

Hvordan tolker dere den nasjonale målsettingen om økt fokus på entreprenørskap i utdanningen?

- Positiv forståelse av entreprenørskap i utdanningen
- Riktig satsing
- Mange av svarer på dette spørsmålet peker i retning av hvordan de opplever metoden (UB), hvorvidt de har tatt i bruk tilbudet .
- Opplever at det er godt samsvar mellom egen forståelse og UEs definisjon av entreprenørskap.
  - Mer fokus på god ledelse/demokrati
  - Målene bør inngå i de nye fagplanene som innføres fra 2006

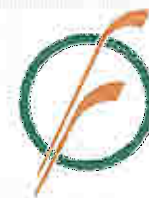
5. Lokalt nivå – rektorer

5.2.1 Målsetting

Hvordan tolker dere den nasjonale målsettingen om økt fokus på entreprenørskap i utdanningen?

Svarene kan deles inn i tre kategorier:

- **Holdningsskapende** - skaperglede, kreativitet, selvstendig initiativ, samarbeidsevne
- **Pedagogisk** - metodevariasjon, elevaktivitet, helhetlig læring, problembasert- og resultatorientert pedagogisk metode
- **Samfunnsøkonomisk** – egenskaper som fremmes gjennom entreprenørskap skal prege framtidens voksne, Norge har behov for en annen type arbeidskraft i fremtiden, tradisjonelle arbeidsplasser byttes ut, stimulerer gründerinnstinktet

5. Lokalt nivå – rektorer

5.2.2 Målsetting

- Vi har ønsket å stille spørsmål ved hvordan skolelederne forstår/tolker det økte fokuset på entreprenørskap i utdanningen, men ser at svært mange av svarene går i retning av å omtale erfaringer med og synspunkter på *bruken av UB* i skolen. Det kan antyde en slags feilkilde i at mange forstår spørsmålet om den nasjonale entreprenørskapssatsingen som et spørsmål om hvordan de opplever UE og erfaringene med ungdomsbedrifter.
- I denne sammenheng er det også interessant at flere omtaler entreprenørskapssatsingen som et "tilbud" som skolene kan takke ja til og en erfaring som de ønsker at deres elever skal få tilbud om, og ikke som en nasjonalt styrt målsetting/krav.

5. Lokalt nivå – rektorer

5.2.3 Forståelsen av UEs målsetting

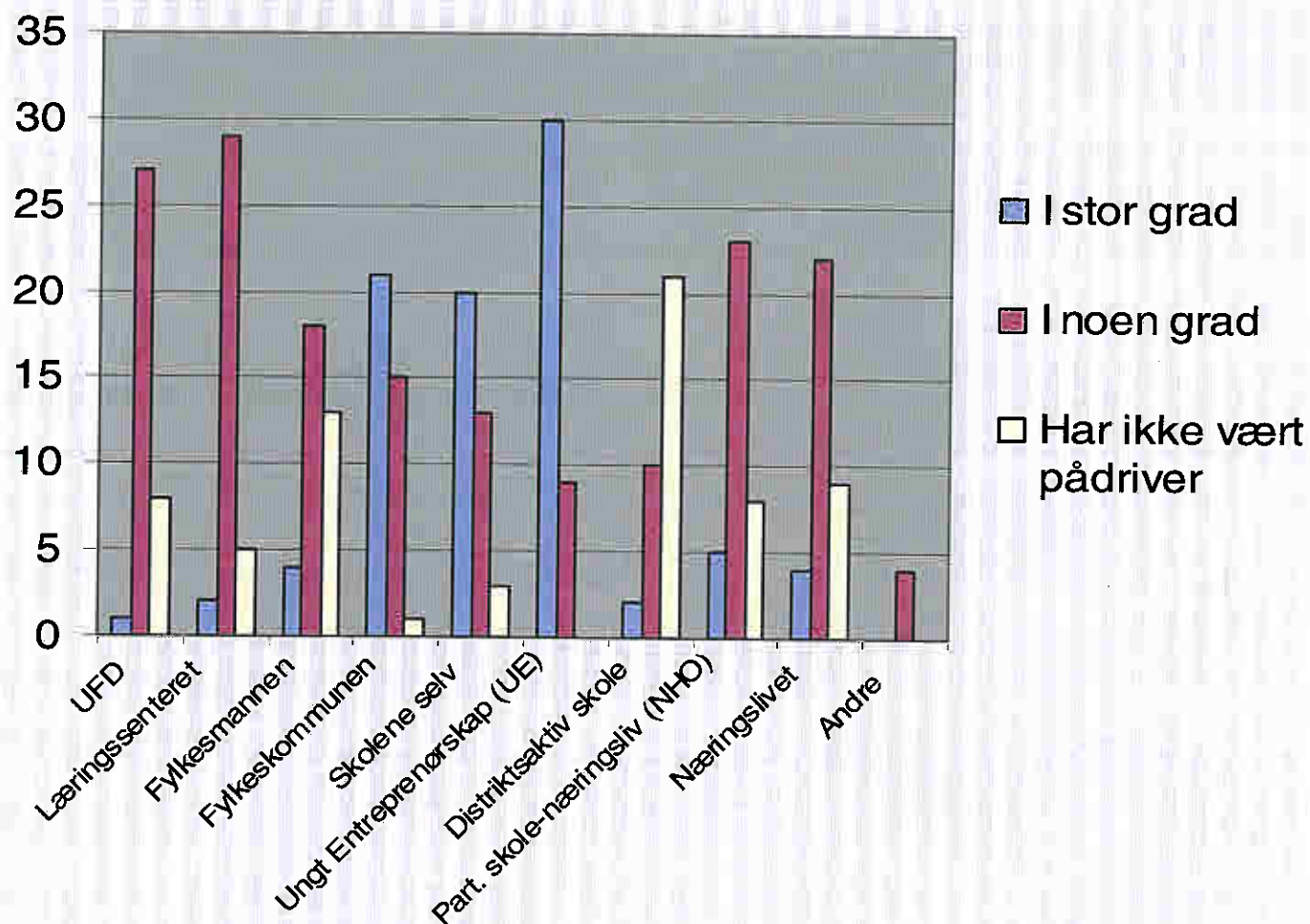
Hvordan stemmer UEs målsetting overens med deres forståelse og anvendelse ?

- Alle skolene svarer at det er (svært) stor grad av samsvar mellom egen forståelse/anvendelse og UEs definisjon av entreprenørskap.
- Noen etterlyser større fokus på enkeltelementer, som ledelse og demokrati, forholdet til miljø, forholdet fattige-rike land, global økonomi, kultur- og samfunnsliv.
- Det blir også etterlyst en sterkere grad av problematisering av den entydig positive forståelsen av kreativitets- og verdiskapingsbegrepene.
- Det blir rapportert at "de gode målsettingene" lett "drukner i andre gode formål" fordi de ikke er forankret i forpliktende plandokumenter.
  - Målene bør inngå i de nye fagplanene som innføres fra 2006

5. Lokalt nivå – rektorer

5.3 Sentrale pådrivere i å forankre entreprenørskap i utdanningen

5 Lokalt nivå – rektorer

5.4 Skoleledelsens grad av tilrettelegging av tiltak for entreprenørskapsopplæring i skolen

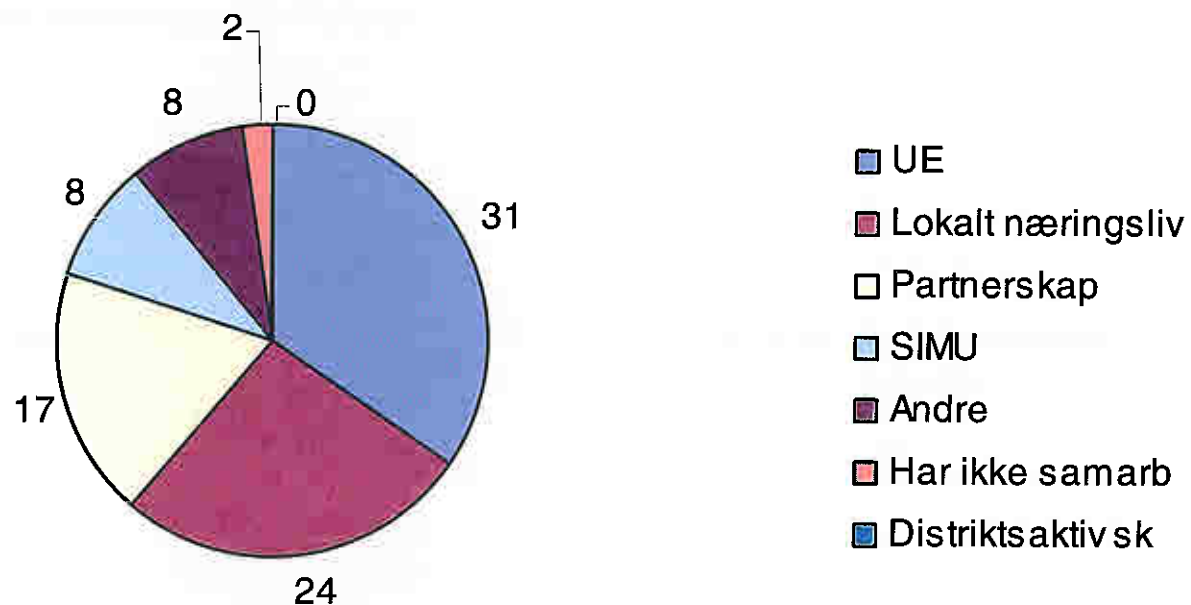

5 Lokalt nivå – rektorer

5.5 Skolens samarbeidspartnere i entreprenørskapsopplæringen

5 Lokalt nivå – rektorer

5.6 Begrunnelser for valg av samarbeidspartnere

- UE kan presentere et konsept og en metode som skolene har gode erfaringer med å ta i bruk.
  - Initiativet til samarbeidet har for mange oppstått gjennom at UEs lokallagsleder har kontaktet skolen.
  - Mange av skolene har drevet med et utstrakt samarbeid med det lokale kultur- og næringsliv (utplassering i yrkesfaglig studieretning), men har manglet et helhetlig pedagogisk rammeverk. Det er ingen tendenser mot at de velger bort utplasseringene når de går inn for UB-konseptet, snarere kan det se ut til at flere metoder utfyller hverandre.
- Det er også variasjon og bredde i samarbeidet med det lokale næringslivet. Mange av svarene peker mot at skolene er viktige utviklingsaktører i lokalsamfunnet.

5 Lokalt nivå – rektorer

5.7 Videre aktiviteter

- Ta i bruk UB innenfor flere studieretninger.
  - Mange rapporterer at det er vanskelig å få metoden implementert i allmennfag.
- Implementere UB i skolens mål og tiltaksplan.
- Øke antallet ungdomsbedrifter.
- Øke antallet elever som deltar.
  - Alle elevene ved skolen skal delta.
- Inngå partnerskapsavtaler med lokale bedrifter.

5 Lokalt nivå – rektorer

5.8 Andre kommentarer

- Entreprenørskapssatsingen viktig for distriktsskoler.
- Problemet i allmennfaglig studieretninger er mangel på tid – for omfattende læreplaner. Dette er en helt avgjørende utfordring dersom vi skal få metoden implementert i allmennfag.
  - Vi trenger gode eksempler fra skoler som har prøvd dette ut på AF.
- Arbeidskrevende (omstendelig) og tidkrevende konsept.
- Kursing av lærere gjør at de blir mye borte – vanskelig med vikarer.
- Vanskelig for lærere som "feiler" å satse på nytt igjen neste år.
- Dilemma: hvor mye tid og ressurser skal brukes på dette i forhold til alle andre satsingsområder skolene skal være med på?

6 Innspill fra andre aktører

6.1 Innspill fra Utdanningsforbundet

- Utdanningsforbundet har de senere år engasjert seg sterkere i UE fordi mange av forbundets medlemmer bruker metoden.
- Generelt sett oppleves metoden som god og et bidrag i arbeidet med å videreutvikle samarbeidet skole/lokalmiljø og næringsliv. Man er bevisst på "dilemmaet" knyttet opp mot å involvere skolen i kommersielle aktiviteter, og "dilemmaet" blir større jo lavere ned i skoletrinnene man kommer.
- Opptatt av at metoden må forankres i skoleledelsen for å sikre at den blir brukt i henhold til skolens premisser og verdisyn.
- Opplever ofte at næringslivets mentor ikke tar nok ansvar; det blir for lite interaksjon mellom mentor og UB.

7 Oppsummering & konklusjon

7.1 Oppsummering

- På nasjonalt, regionalt og lokalt plan er man generelt sett opptatt av en forholdsvis bred definisjon av entreprenørskap i utdanningen, og de opplever at de fleste av UEs målsetninger er i samsvar med gjeldene forståelse og anvendelse av begrepet.
- Ungt Entreprenørskap har fått en sterk posisjon i nyere nasjonale og regionale planer for økt satsning på entreprenørskap i utdanningen (Se mulighetene..., Fylkesplaner og Reg. utviklingsplaner)
- Den nasjonale strategien er på plass (Se mulighetene...), men det mangler konkrete føringer for hvordan entreprenørskap i utdanningen skal implementeres på regionalt og lokalt plan:
  - UFD har lagt leverandøransvaret på Utdanningsdirektoratet
  - Utdanningsdirektoratet er ikke klare og har ikke en helhetlig fokus på entreprenørskap
    - Konkrete føringer vil ikke kommer før nye læreplaner er plass i 2006
    - Entreprenørskapssatsing inngår ikke mal for årlig tilstandsrapport som fylkesmannen utarbeider for utdanningsdirektoratet.
- Både fylkeskommunene og skoleledelsen syntes å være klare for økt fokus på entreprenørskap, men også de avventer konkrete føringer fra Utdanningsdirektoratet.

7 Oppsummering & konklusjon

7.1 Konklusjon

Er det samsvar mellom de nasjonale målsettinger for entreprenørskap og de retningslinjer og tiltak som blir implementert lokalt i skolen ?

- Selv om man gjennom "Se mulighetene ... " har fått en nasjonal strategi for økt satsing på entreprenørskap i skolen mangler det foreløpig retningslinjer for hvordan man skal arbeide med tematikken.
- Utdanningsdirektoratet har fått ansvaret for å gi entreprenørskapsopplæringen et konkret innhold, og er forventet å komme sammen med nye læreplaner i 2006.
- Mangel på relevante læreplaner og retningslinjer, samt at rapportering om entreprenørskapsarbeidet i skolen ikke er blant temaene skolene må rapportere på, ser man nå ulike praksis hos Fylkesmennene hva angår omfang og type engasjement for økt entreprenørskapssatsing.
- Fylkeskommunene har på sin side har sett entreprenørskapsopplæring som et viktig satsingsområde i forhold til regional utvikling. Satsingen skyldes både 1) kravet om økt fokus på kunnskapsutvikling og innovasjon (Regjeringens Innovasjonsmelding), samt 2) Fylkeskommunenes nye rolle som regionale utviklingsaktører. I dette ligger en "partnerskaps-mekanisme" på regionalt nivå som har gitt grobunn for utstraks samarbeid med organisasjoner som NHO, UE, etc. Både UE og NHO (Partnerskap skole/næringsliv) ha dermed fått en rolle på det regionale nivå.

7 Oppsummering & konklusjon

7.1 Konklusjon

- Skolene opplever at "Se mulighetene.." har mange gode mål, men siden entreprenørskapsopplæring ikke er synliggjort i læreplaner etc., oppleves satsingen på lik linje med alle andre *tilbud* som konkurrerer om å få innpass i skolehverdagen.
- Skolene bruker et mangfold av metoder, og velger gjerne det konseptet som oppleves best egnet. I hovedsak er det UB som blir foretrukket grunnet et konseptet som er lett tilgjengelig, greit å ta i bruk og er anerkjent.

7 Oppsummering & konklusjon

7.1 Konklusjon

- **Hvilken plass og oppmerksomhet har Ungt Entreprenørskap i nasjonale og regionale strategier og planer?**
- En heldig organisering (styresammensetning, nasjonal representasjon) av et internasjonalt anerkjent konsept i et marked med få andre tilsvarende aktører har gitt UE en god forankring i både nasjonale og regionale strategier for entreprenørskapsopplæring.
  - På nasjonalt plan har "Se mulighetene og gjør noe med dem" har gitt UE en solid plass i det norske skolesystemet.
  - På regionalt plan er UE om enda bedre stilt. Fornuftig organisering og forankring av UB-konseptet har gitt UE rollen som en viktig samarbeidspartner som fylkeskommunene i deres arbeid med entreprenørskapsopplæring og har dermed blitt den ledene leverandør av entreprenørskapsopplæring mot den videregående skoler i Norge.
  - Alle landets Fylkesplaner adresser en større fokus på entreprenørskap i skoleverket, og 10 av 17 fylker omtaler Ungt Entreprenørskap i sine regionale utviklingsplaner (handlingsprogrammer).

7 Oppsummering & konklusjon

7.1 Konklusjon

Hvem har vært sentrale pådrivere for å forankre arbeidet med entreprenørskap i utdanningen i deres fylke?

Fylkeskommunens:	UE, Fylkeskommune og Partnerskap skole/næringsliv (NHO)
Fylkesmannen:	Distrikt aktiv skole, Næringslivet
Rektorene:	UE, Fylkeskommunen, skolen selv

Hvilke aktører har høyest aktivitet og størst spredning i deres fylke innen entreprenørskap i utdanningen ?

Fylkeskommunene:	UE, Partnerskap skole/næringsliv (NHO)
Fylkesmannen:	UE, Partnerskap skole/næringsliv (NHO)
Rektorene:	UE, lokalt næringsliv, Partnerskap skole/næringsliv (NHO)

**Ungt Entreprenørskap: ”Program for nyskaping og entreprenørskap
i opplæring og utdanning i Norge” (2001-2005).**

***Følgeevaluering 2004: hvordan skolens eiere legger til rette for entreprenørskapsopplæring
og for utvikling av UEs konsepter***

Ungt Entreprenørskap sitt ”Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge” (2001-2005) har som hensikt å bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og ungdommer. Østlandsforskning har fått oppdraget med å følgevaluere implementeringen av programmet over en 3-års periode (2003-2005).

Dette er nummer 2 i en serie på 3, og adresserer følgeforskningen som har blitt gjennomført i evalueringens andre år, 2004. Følgeevalueringen i 2004 har hatt fokus på hvordan skolens eiere (departement, direktorat, fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) legger til rette for entreprenørskaps-opplæring og for utvikling av UEs konsepter. Notatet viser bl.a. at Ung Entreprenørskap (UE) er godt forankret i Norge, og da spesielt på regionalt nivå.

UE som organisasjon har videre fått en klar plass i nasjonale planer som bl.a. ”*Se mulighetene og gjør noe med dem*”, samtidig som evalueringen viser at man fra sentralt hold foreløpig ikke har evnet å utvikle klare retningslinjer for hvordan skoleledelse og lærere skal forholde seg til og arbeide med entreprenørskap i skolen. Notat gir til slutt en oversikt over hvilke aktører som blir ansett som sentrale pådrivere på regionalt og nasjonalt hold for å få entreprenørskapsopplæring godt forankret.

**ØF-notat nr.: 04/2005
ISSN nr.: 0808-4653**